

Retningslinjer og læreplan YSK kode 95.01

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
Bakgrunn	3
Rettslig grunnlag	3
Innhold og omfang	3
Læreplan	4
Kompetansebegrepet.....	4
Førerkompetanse	4
Yrkesjåførkompetanse.....	4
Språk og kommunikasjon	4
Timeberegning	5
Undervisningsplan.....	5
Undervisningskvalitet og arbeidsmåter	5
Adgang til tilleggsutdanning.....	6
Hovedmål for tilleggsutdanning av yrkesjåførere fra Ukraina.....	6
Tilleggsutdanning for godstransport 55t.....	6
Ulykkesberedskap M1	6
Kosthold og helse M1.....	7
Kjetting M1.....	7
Organisasjoner i arbeidslivet og forsikringsordninger M1	7
Emnevalg tilpasset yrkesjåførens behov M2 og M3	8
Kjøre- og hviletid M2 og M3.....	8
Lastsikring M4	8
Sikker atferd på vegen M5	9
Sikkerhetskurs på bane	9
Tilleggsutdanning for persontransport 50t	9
Ulykkesberedskap M1	9
Kosthold og helse M1.....	9
Kjetting M1.....	10
Organisasjoner i arbeidslivet og forsikringsordninger	10
Emnevalg tilpasset yrkesjåførens behov M2 og M3	10
Kjøre- og hviletid M2 og M3.....	11
Sikring av passasjerer M4.....	11
Busspassasjerrettigheter M4	11
Sikker atferd på vegen M5	12
Sikkerhetskurs på bane	12
Tilleggsutdanning for kombinert gods- og persontransport 57t.....	13
Ulykkesberedskap M1	13
Kosthold og helse M1.....	13

Kjetting M1.....	13
Organisasjoner i arbeidslivet og forsikringsordninger	14
Emnevalg tilpasset yrkessjåførens behov M2 og M3	14
Kjøre- og hviletid M2 og M3.....	14
Sikring av passasjerer M4.....	14
Busspassasjerrettigheter M4	15
Lastsikring M4	15
Sikker atferd på veggen M5	16
Sikkerhetskurs på bane	16
Forslag til tema og innhold tilpasset den enkelte yrkessjåfører.....	16
Godstransport	17
Felles for alle godssjåførere	17
Stykkogds- og distribusjon	17
Kjøøl og frys transport.....	17
Renovasjon	18
Spesialtransport	18
Kran og kranbiler	18
Tankbiltransport.....	18
Dyretransport.....	19
Bygg- og anleggstransport.....	19
Meieri og melketransport	19
Persontransport	20
Felles for alle bussjåførere	20
Rutebilsjåførere.....	20
Turbussjåførere	20
Bestillingstransporter, FlixBuss og ekspressbusser	20
Vedlegg	21
Etablering av tilleggsutdanning.....	21
Den didaktiske relasjonsmodellen	23

Innledning

Bakgrunn

Som følge av den pågående situasjonen i Ukraina har et stort antall ukrainske flyktninger ankommet Norge. Våren 2022 ble det fastsatt i førerkortforskriften at ukrainske førerkort klasse B gir rett til å kjøre i Norge i inntil ett år. Våren 2023 ble ordningen for anerkjennelse av ukrainske førerkort forlenget og utvidet til å omfatte samtlige førerkortklasser, herunder klasse C og D. EU-Kommisjonen fremmet 20. juni 2022 forslag om en forordning av anerkjennelse av ukrainske førerdokumenter. Forordning (EU) 2022/1280 ble vedtatt i EU 18. juli 2022, og publisert i Official Journal 22. juli 2022.

I tråd med forordningen ble det norske regelverket endret i februar 2023, slik at reglene for anerkjennelse av ukrainske førerkort ble utvidet til å omfatte både en forlengelse av tidsperioden ukrainske førerkort anerkjennes, og en endring i hvilke førerkortklasser som aksepteres for kjøring. Forordningen ble innlemmet i EØS-avtalen den 28. april 2023, og i mai 2023 ble det innført en gjennomføringsbestemmelse i norsk rett.

Etter forordningens artikkel 4 er det valgfritt for medlemsstatene å anerkjenne ukrainsk yrkessjåførkompetanse, på enkelte vilkår, for personer som har drevet med internasjonal transport. Dette fordi Ukraina har tilnærmet sitt nasjonale regelverk til yrkessjåførdirektivet (2003/59/EC) for sjåførere som utfører internasjonal transport.

Samferdselsdepartementet har bedt om at Statens vegvesen legger til rette for at ukrainske flyktninger tilkjennes så lempelige krav til gjennomføring av yrkessjåførkompetanse (YSK) som yrkessjåførdirektivet og forordning 2022/1280 gir handlingsrom for – for både buss- og lastebilsjåførere.

På denne bakgrunn sendte Statens vegvesen forslag til midlertidig forskrift om midlertidige tiltak for yrkessjåførbevis utstedt av Ukraina.

Den foreslåtte forskriften ble vedtatt 22. januar 2024, med ikrafttredelse 1. februar 2024.

Rettslig grunnlag

Etter [yrkessjåførforskriften](#) er det et krav om yrkessjåførkompetanse (grunnutdanning og regelmessig etterutdanning) for å utføre person- eller godstransport mot vederlag med kjøretøy i de tunge førerkortklassene i Norge. Reglene i yrkessjåførforskriften bygger på bestemmelser fastsatt i [direktiv 2003/59/EF](#) (yrkessjåførdirektivet).

[Forordning \(EU\) 2022/1280](#) artikkel 4 åpner for at medlemsstatene kan anerkjenne yrkessjåførkompetanse utstedt av Ukraina for sjåførere som kjører/har kjørt i internasjonal transport.

I norsk rett er de nærmere vilkårene inntatt i [Forskrift om midlertidige tiltak for yrkessjåførbevis utstedt av Ukraina](#).

Innhold og omfang

Utgangspunktet for arbeidet med denne læreplanen, er at vi legger til grunn at elevene som kan delta, kommer med erfaringsbasert kompetanse. Det vil derfor være viktig, tidlig i utdanningen, å kartlegge den enkeltes kompetanse og hvor behovet for kompetanseheving er. Denne forutsetningen er bakgrunnen for at de obligatoriske delene av tilleggsutdanningen er angitt med et minimums antall timer, og at det er et stort antall frie timer som legger til rette for at læreren kan tilpasse undervisningen, slik at læringsmålene nås.

Forskriften fastsetter at tilleggsutdanningen skal gjennomføres i samsvar med denne læreplanen.

Tilleggsutdanning skal inneholde minimum 50 klokketimer undervisning for persontransport, 55 klokketimer undervisning for godstransport og 57 klokketimer undervisning for kombinert utdanning. Undervisningen skal også inneholde minimum 2,5 timer individuell kjøretrening.

Læreplan

For den som skal planlegge undervisningen, er det helt nødvendig å kjenne godt til forskrift om føreropplæring og førerprøve m.m., tilhørende læreplaner for førerutdanningen i aktuelle klasser, forutsetningene som ligger til grunn for disse læreplanene for yrkessjåførutdanningen.

I tillegg utdanningen skal yrkessjåføren oppdatere, utdype og repetere kunnskap som er vesentlig for dere arbeid. Emnene skal hentes fra hovedmålene i grunnutdanningen, og det skal legges vekt på trafiksikker og optimal kjøring. Det er lagt opp til at alle temaene i læreplanen kan knyttes opp mot dette. Bakerst i læreplanen for tillegg utdanningen, er det tatt inn noen eksempler på aktuelle tema for ulike transportoppgaver det skal undervises i. Det er også i vedlegget omhandlet veiledning om hovedtrekkene for å oppfylle forskriftens krav for læresteder og undervisningspersonell.

Kompetansebegrepet

Se ellers kapitlet «kompetansebegrepet» på side 11 i håndbok V859.

Førerkompetanse

Se ellers kapitlet «førerkompetanse» på side 11 i håndbok V859.

Yrkessjåførkompetanse

Se ellers kapitlet «yrkessjåførkompetanse» på side 12 i håndbok V859.

Språk og kommunikasjon

For å kunne nå målene i læreplanen, må lærer og elev kunne kommunisere på et språk begge forstår og om nødvendig ved bruk av tolk.

Timeberegning

Obligatorisk timefordeling jf. § 3-1 Tilleggsutdanningens innhold

Tilleggsutdanning godstransport			
Tilleggsutdanning persontransport			
Tilleggsutdanning kombinert gods- og persontransport			
Modul 1			
Ulykkesberedskap (jf. troff § 25, 9 undervisningstimer)	7	7	7
Kosthold og helse	1	1	1
Kjetting	2	2	2
Organisasjoner i arbeidslivet og forsikringsordninger	2	2	2
Modul 2			
Emnevalg tilpasset yrkessjåførens behov			
Kjøre- og hviletid	2	2	2
Modul 3			
Emnevalg tilpasset yrkessjåførens behov			
Modul 4			
Lastsikring (jf. troff § 27, 9 undervisningstimer)	7		7
Sikring av passasjerer	2	2	
Busspassasjerrettigheter	3	3	
Modul 5			
Sikker atferd på vegen	7	7	7
Sikkerhetskurs på bane (jf. troff § 28, 9 undervisningstimer)	7	7	7
Undervisningstid utover obligatoriske timer, skal tilpasses yrkessjåførens tidligere erfaringer med emner fra modul 1 til 5.	17	17	20
Totalt for kombinert gods- og persontransport	57		
Totalt for persontransport		50	
Totalt for godstransport			55

Undervisningsplan

Læreplanen er ikke utformet som en undervisningsplan, men det ligger innbakt en progresjon i lærestoffet, også ved at tema kommer igjen flere ganger (spiralprinsippet). For lærestedet vil det derfor være viktig å ut fra læreplanen utarbeide sine egne, spesifikke undervisningsplaner i forhold til hvilket formål og målgruppe hver enkelt av dem skal dekke.

Undervisningsplan er en plan som viser hvordan det enkelte lærested kan oppfylle forskriftens krav med de ressurser det har til rådighet. Med ressurser menes blant annet personell, kompetanse hos lærerne, utstyr, område, kjøretøy og behovet for å samarbeide i gjennomføringen av de ulike modulene. Undervisningsplanene utgjør kommunikasjonsgrunnlaget både til deltakerne i form av måloppnåelse, kurstilbud og til myndighetene i deres godkjennings- og tilsynsarbeid, og grunnlag for innrapportering av utdanningen.

Undervisningskvalitet og arbeidsmåter

Det vil være sentralt å kartlegge hvilken kompetanse og erfaring den enkelte elev har. En viktig forutsetning er at elevene som tar tilleggsutdanningen, har kompetanse fra tidligere. Ved å legge til rette for stor grad av trygghet, tillit og erfaringsutveksling, kan denne kompetansen benyttes i undervisningen.

Demonstrasjon og praktisk handling, gjerne ved eller i kjøretøyet, er i denne utdanningen spesielt velegnet som undervisningsmetode.

Det er viktig at læreren ser på minimumstimene som et faktisk minimum. De frie timene forventes brukt til å skjøte på de temaene som er obligatorisk, slik at læringsmålene nås. Eksempelvis er det kun avsatt to timer til

temaet kjøting, men i mange tilfeller vil det antakelig være behov for å bruke mer tid. Disse timene tas fra «emnevalg tilpasset yrkessjåførens behov».

Se ellers kapittelet «undervisningskvalitet» og «arbeidsmåter» i håndbok V859.

Adgang til tilleggsutdanning

Det er viktig at lærestedet forsikrer seg om at aktuelle elever oppfyller vilkårene for å gjennomføre tilleggsutdanning kode 95.01 jf. § 2-2 i forskrift om midlertidige tiltak for yrkessjåføerbevis utstedt av Ukraina. Lærestedet må sikre at eleven er kvalifisert for å gjennomføre tilleggsutdanning, ved å fremvise vedtak fra Statens vegvesen hvor det fremkommer hvilken tilleggsutdanning vedkommende er kvalifisert for etter dokumentert søknad.

Hovedmål for tilleggsutdanning av yrkessjåførere fra Ukraina

Etter å ha gjennomført tilleggsutdanning for yrkessjåførere skal yrkessjåføren oppfylle hovedmålene for yrkessjåførutdanningen.

Yrkessjåføren skal

- kjøre optimalt og trafiksikkert, og forutse mulig risiko for andre trafikanter ved sin tilstedeværelse i trafikken
- vise særlig hensyn til myke trafikanter
- ivareta egen og andres sikkerhet ved arbeid når kjøretøyet står i ro
- vise profesjonalitet i sin utførelse av yrket

I tilleggsutdanningen skal yrkessjåførere oppdatere, utdype og repetere kunnskap som er vesentlig for deres arbeid. Tilleggsutdanning skal være tilpasset yrkessjåførens daglige arbeidsoppgaver, så langt det lar seg gjøre.

Tilleggsutdanning for godstransport 55t

Ulykkesberedskap M1

Eleven skal ha kunnskap om opptreden ved uhell og ulykker, og kunne iverksette nødvendige tiltak i forhold til ulykkestype gjennom å delta på kurs i ulykkesberedskap med metode som beskrevet etter forskrift 1. oktober 2004 nr.1339 om trafikkopplæring og førerprøve m.m. kapittel 25.

Eleven skal kunne være en ressursperson når en trafikkulykke eller kritesituasjon oppstår, og ved sin opptreden aktivt bidra til å redusere skadeomfanget ved trafikkulykker og eventuell brann på et skadested.

Kurs i ulykkesberedskap er felles for gods- og persontransport. Kurset er på 9 undervisningstimer, og skal dekke temaene skadestedsledelse, livreddende førstehjelp, opptreden ved brann og røykutvikling og psykiske reaksjoner. På kurset skal eleven lære å bruke effektivt de hjelpemidler en tungbilfører vanligvis har: mobiltelefon, brannslukningsapparat, tøy som kan brukes til slukkemiddel, varseltrekant, eget kjøretøy til eventuelt å sperre vegen med osv.

Varighet: 9 undervisningstimer, tilsvarer 7 timer i tilleggsutdanningen

Kosthold og helse M1

Gjøre rede for kostholdets betydning for god helse og konsekvensene av uregelmessige måltider og usunn ernæring. Gjøre rede for konsekvenser ved bruk av tobakk, ulike typer rusmidler og bedøvende midler. Være bevisst på faren for ufrivillig å bli innblandet i kriminell virksomhet knyttet til transport, og kunne ta forholdsregler for å forhindre dette.

Varighet: minimum 1 time

Kjetting M1

Eleven skal kjenne til kravene om å sikre tilstrekkelig veggrep ved bruk av riktige dekk. I tillegg forklare bestemmelsene og kjenne til kravene for bruk av kjetting, egenskaper ulike kjettinger har, metoder for pålegging, utføre pålegging og kunne vurdere risiko knyttet til pålegging og kjøring med kjetting.

Aktuelt innhold

- at kjøretøyet ikke må brukes uten at det er sikret tilstrekkelig veggrep
- konsekvenser ved manglende veggrep
- dekktrykk i samsvar med kjøretøyets instruksjonsbok
- krav til mønsterdybde i forhold til årstid og dekktype
- piggdekkforbud ved kjøring i utlandet
- vurdering av når og hvordan kjetting skal brukes
- vurdere kjettingens kvalitet
- sikker, hurtig og effektiv pålegging av kjetting
- anordninger og metoder for å sikre veggrep
- fordeler og ulemper med to- og treakslet trekkbil
- vektfordeling av last på aksler/kjøretøy

Varighet: minimum 2 timer

Organisasjoner i arbeidslivet og forsikringsordninger M1

Aktuelt innhold

- organisasjonenes betydning og rolle
- arbeidstakerorganisasjoner
- næringslivsorganisasjoner
- avtaler i arbeidslivet, herunder arbeidsforhold og godtgjørelser
- sentrale og lokale lønns- og arbeidstidsforhandlinger
- spesielle yrkesskadeforsikringer
- forsikringsordninger (typer forsikringer: skade, liv, spareforsikring, pensjon, fond etc.)

Varighet: minimum 2 timer

Emnevalg tilpasset yrkessjåførens behov M2 og M3

Det angitte timetall for de ulike moduler og tema er å betrakte som minimumstall. For å gjøre tilleggsutdanningen så fleksibel som mulig slik at den blir tilpasset yrkessjåførens daglige arbeidsoppgaver og behov, er det gitt mulighet for å disponere svært mange timer fritt.

Varighet: 20 timer

Kjøre- og hviletid M2 og M3

Aktuelt innhold

- hvem regelverket gjelder for
- kjøre- og hviletidsbestemmelsene
- bestemmelser om arbeidstid for sjåfører og andre innenfor vegtransport
- planlegging av kjørerute, pauser og hvile
- medvirkningsplikt
- sjåførens plikter
- bileierens plikter
- korrekt bruk av digital og analog fartsskriver
- riktig utfylling av diagramskiver
- riktig bruk av sjåførkort
- oppbevaring av diagramskiver
- avlesning og rapportering av digitale skrivere

Varighet: minimum 2 timer

Lastsikring M4

Kurset er på 9 undervisningstimer, jf. trafikkopplæringsforskriften kapittel 27. Kurset skal bl.a. omfatte reglene for sikring av last, konsekvenser av dårlig lastsikring og øving i lastsikring. Det gis ikke fritak for å gjennomføre kurset.

På kurset skal elevene få kjennskap til krav som stilles til sikring av last og til sikringsutstyret, de skal kunne beregne og velge riktig sikringsutstyr. De skal også utføre forsvarlig sikring av ulike typer last. Regelverket for lastsikring er relativt komplisert. En kan ikke forvente at elevene har de matematiske kunnskapene som kreves for å beregne f. eks lastens vekt i Newton, friksjonskoeffisient mv. Læreren har derfor en krevende oppgave når det skal undervises i emnet.

Det teoretiske grunnlaget må forenkles mye. Lærestoffet må konkretiseres og demonstreres. Begreper som friksjon, bevegelsesenergi og sentrifugalkraft, skal illustreres enkelt, ikke beregnes. Det er viktig at elevene forstår at last må sikres forsvarlig, og at de lærer å gjøre dette. Dersom elever overdimensjonerer sikringstiltakene, er det ikke noe poeng å ta av sikringsutstyret igjen, hvis sikringen for øvrig er gjort riktig.

Kurset skal legges opp med mye praksis. Alle elevene skal selv utføre forsvarlig sikring av ulike typer last. Det har liten betydning hvor langt læreren er kommet i sitt undervisningsopplegg, hvis elevene ikke er kommet like langt i sin læring. For at undervisningen skal bli effektiv, vil det være hensiktsmessig å la elevgrupper sirkulere fra stasjon til stasjon, hvor de utfører ulike oppgaver.

Varighet: 9 undervisningstimer, tilsvarer 7 timer i tilleggsutdanningen

Sikker atferd på veggen M5

Etter gjennomført modul 5 skal eleven ha videreutviklet sin yrkessjåførkompetanse og kunne bidra til sikrere trafikk gjennom optimal kjøremåte.

Eleven skal

1. kjenne til den risiko som er knyttet til bruk av store kjøretøy i transportoppdrag
2. vise trafiksikker atferd og optimal utnyttelse av tunge kjøretøy
3. utvikle selvinnsikt, risikoforståelse og evne til å vurdere sin egen kjøre- og yrkesmessige kompetanse

Varighet: minimum 7 timer

Sikkerhetskurs på bane

Kurset tilsvarende kapittel 28 i trafikkopplæringsforskriften er felles for gods- og persontransport. Kurset er på 9 undervisningstimer, hvorav hver elev skal ha 6 timer praktisk øving på banen. Kurset skal gjennomføres på baneanlegg som er godkjent av Statens vegvesen. Det gis ikke unntak for gjennomføring av kurset.

Undervisningen skal legge til rette for at eleven når de målene som er fastsatt i forskriften, jf. § 28-2.

Sikkerhetskurs på bane skal gjennomføres før teoriprøve kan avlegges hos Statens vegvesen.

Varighet: 9 undervisningstimer, tilsvarer 7 timer i tilleggstudningen.

Tilleggsutdanning for persontransport 50t

Ulykkesberedskap M1

Eleven skal ha kunnskap om opptreden ved uhell og ulykker, og kunne iverksette nødvendige tiltak i forhold til ulykkestype gjennom å delta på kurs i ulykkesberedskap med metode som beskrevet etter forskrift 1. oktober 2004 nr.1339 om trafikkopplæring og førerprøve m.m. kapittel 25.

Eleven skal kunne være en ressursperson når en trafikkulykke eller kritesituasjon oppstår, og ved sin opptreden aktivt bidra til å redusere skadeomfanget ved trafikkulykker og eventuell brann på et skadested.

Kurs i ulykkesberedskap er felles for gods- og persontransport. Kurset er på 9 undervisningstimer, og skal dekke temaene skadestedsledelse, livreddende førstehjelp, opptreden ved brann og røykutvikling og psykiske reaksjoner. På kurset skal eleven lære å bruke effektivt de hjelpemidler en tungbilfører vanligvis har: mobiltelefon, brannslukningsapparat, tøy som kan brukes til slukkemiddel, varseltrekant, eget kjøretøy til eventuelt å sperre vegen med osv.

Varighet: 9 undervisningstimer, tilsvarer 7 timer i tilleggstudningen

Kosthold og helse M1

Gjøre rede for kostholdets betydning for god helse og konsekvensene av uregelmessige måltider og usunn ernæring. Gjøre rede for konsekvenser ved bruk av tobakk, ulike typer rusmidler og bedøvende midler. Være bevisst på faren for ufrivillig å bli innblandet i kriminell virksomhet knyttet til transport, og kunne ta forholdsregler for å forhindre dette.

Varighet: minimum 1 time

Kjetting M1

Eleven skal kjenne til kravene om å sikre tilstrekkelig veggrep ved bruk av riktige dekk. I tillegg forklare bestemmelsene og kjenne til kravene for bruk av kjetting, egenskaper ulike kjettinger har, metoder for pålegging, utføre pålegging og kunne vurdere risiko knyttet til pålegging og kjøring med kjetting.

Aktuelt innhold

- at kjøretøyet ikke må brukes uten at det er sikret tilstrekkelig veggrep
- konsekvenser ved manglende veggrep
- dekktrykk i samsvar med kjøretøyets instruksjonsbok
- krav til mønsterdybde i forhold til årstid og dekktype
- piggdekkforbud ved kjøring i utlandet
- vurdering av når og hvordan kjetting skal brukes
- vurdere kjettingens kvalitet
- sikker, hurtig og effektiv pålegging av kjetting
- anordninger og metoder for å sikre veggrep
- fordeler og ulemper med to- og treakslet buss
- vektfordeling av last på aksler/kjøretøy

Varighet: minimum 2 timer

Organisasjoner i arbeidslivet og forsikringsordninger

Aktuelt innhold

- organisasjonenes betydning og rolle
- arbeidstakerorganisasjoner
- næringslivsorganisasjoner
- avtaler i arbeidslivet, herunder arbeidsforhold og godtgjørelser
- sentrale og lokale lønns- og arbeidstidsforhandlinger
- spesielle yrkesskadeforsikringer
- forsikringsordninger (typer forsikringer: skade, liv, spareforsikring, pensjon, fond etc.)

Varighet: minimum 2 timer

Emnevalg tilpasset yrkessjåførens behov M2 og M3

Det angitte timetall for de ulike moduler og tema er å betrakte som minimumstall. For å gjøre tilleggsutdanningen så fleksibel som mulig slik at den blir tilpasset yrkessjåførens daglige arbeidsoppgaver og behov, er det innenfor yrkessjåførforskriftens timerammer for modulene i tilleggsutdanningen gitt mulighet for å disponere svært mange timer fritt.

Varighet: 17 timer

Kjøre- og hviletid M2 og M3

Aktuelt innhold

- hvem regelverket gjelder for
- kjøre- og hviletidsbestemmelsene
- bestemmelser om arbeidstid for sjåfører og andre innenfor vegtransport
- planlegging av kjørerute, pauser og hvile
- medvirkningsplikt
- sjåførens plikter
- bileierens plikter
- korrekt bruk av digital og analog fartsskriver
- riktig utfylling av diagramskiver
- riktig bruk av sjåførkort
- oppbevaring av diagramskiver
- avlesning og rapportering av digitale skrivere

Varighet: minimum 2 timer

Sikring av passasjerer M4

Eleven skal kjenne til betydningen av passasjerenes plassering i bussen og deres sikkerhet i og utenfor bussen.

Aktuelt innhold

- passasjer seter, deres betjening og innstillingsmuligheter
- kontroll og bruk av sikkerhetsbeltene i bussen
- plassering og sikring av barnevogner, rullestoler og andre hjelpemidler
- bruk av ståplasser
- på og avstigning av leddbusser og dobbeltdekkere
- sjåførens lederrolle ved uhell i tunnel

Varighet: minimum 2 timer

Busspassasjerrettigheter M4

Eleven skal delta på 3 timer opplæring om busspassasjerers rettigheter, jf. forordning nr. 181/ 2011 (Busspassasjerrettighetsforordningen)

Eleven skal med sin kompetanse kunne tilrettelegge for trygg, sikker og komfortabel reise for mennesker med forskjellige typer nedsatt funksjonsevne, og tilby riktig tjeneste og gi riktige opplysninger ut fra rådende forhold.

Eleven/sjåføren skal:

- Kjenne opplæringskravet i Forordning (EU) nr. 181/2011 om busspassasjerrettigheter artikkel 16 1b
- Drøfte hvordan det skilles mellom de forskjellige evnene personer med redusert bevegelighet, orienteringsevne eller kommunikasjonsevne har
- Vurdere hva som er riktig oppførsel overfor personer med fysiske, sensoriske eller skjulte funksjonshemninger
- Drøfte hvilke hindringer mennesker med nedsatt funksjonsevne kan møte
- Vurdere de holdningsmessige og miljømessige hindringene mennesker med nedsatt funksjonsevne møter
- Vurdere de fysiske og organisasjonsmessige utfordringene mennesker med nedsatt funksjonsevne stilles overfor i forbindelse med transport
- Drøfte hvilke roller og behov en førerhund har, og være bevisst på hvilke utfordringer det er med hund og medpassasjerer

- Drøfte hvilke uventede hendelser som kan oppstå, og vurdere hvordan de best kan håndteres
- Drøfte betydningen av å besitte kunnskap om mellommenneskelige ferdigheter
- Vurdere hvilke metoder som kan benyttes for god kommunikasjon med
  - Personer med svekket taleevne
  - Personer med nedsatt hørsel
  - Personer med nedsatt syn
  - Personer med nedsatt læreevne
- Vurdere riktig behandling av rullestoler og annet hjelpeutstyr mennesker med nedsatt funksjonsevne benytter og sikring av dette
- Drøfte betydningen av at rullestoler/ annet hjelpeutstyr og bagasjen håndteres riktig, og ikke kommer på avveie under transport

Varighet: 3 timer

Sikker atferd på vegen M5

Etter gjennomført modul 5 skal eleven ha videreutviklet sin yrkessjåførkompetanse og kunne bidra til sikrere trafikk gjennom optimal kjøremåte.

Eleven skal

1. kjenne til den risiko som er knyttet til bruk av store kjøretøy i transportoppdrag
2. vise trafiksikker atferd og optimal utnyttelse av tunge kjøretøy
3. utvikle selvinnsikt, risikoforståelse og evne til å vurdere sin egen kjøre- og yrkesmessige kompetanse

Varighet: minimum 7 timer

Sikkerhetskurs på bane

Kurset tilsvarende kapittel 28 i trafikkopplæringsforskriften er felles for person- og godstransport. Kurset er på 9 undervisningstimer, hvorav hver elev skal ha 6 timer praktisk øving på banen. Kurset skal gjennomføres på baneanlegg som er godkjent av Statens vegvesen. Det gis ikke unntak for gjennomføring av kurset.

Undervisningen skal legge til rette for at eleven når de målene som er fastsatt i forskriften, jf. § 28-2.

Sikkerhetskurs på bane skal gjennomføres før teoriprøve kan avlegges hos Statens vegvesen.

Varighet: 9 undervisningstimer, tilsvarer 7 timer i tillegg utdanningen.

Tilleggsutdanning for kombinert gods- og persontransport 57t

Ulykkesberedskap M1

Eleven skal ha kunnskap om opptreden ved uhell og ulykker, og kunne iverksette nødvendige tiltak i forhold til ulykkestype gjennom å delta på kurs i ulykkesberedskap med metode som beskrevet etter forskrift 1. oktober 2004 nr.1339 om trafikkopplæring og førerprøve m.m. kapittel 25.

Eleven skal kunne være en ressursperson når en trafikkulykke eller krisesituasjon oppstår, og ved sin opptreden aktivt bidra til å redusere skadeomfanget ved trafikkulykker og eventuell brann på et skadested.

Kurs i ulykkesberedskap er felles for klassene C1, C, D1 og D. Kurset er på 9 undervisningstimer, og skal dekke temaene skadestedsledelse, livreddende førstehjelp, opptreden ved brann og røykutvikling og psykiske reaksjoner. På kurset skal eleven lære å bruke effektivt de hjelpemidler en tungbilfører vanligvis har: mobiltelefon, brannslukningsapparat, tøy som kan brukes til slukkemiddel, varseltrekant, eget kjøretøy til eventuelt å sperre vegen med osv.

Varighet: 9 undervisningstimer, tilsvarer 7 timer i tilleggsutdanningen

Kosthold og helse M1

Gjøre rede for kostholdets betydning for god helse og konsekvensene av uregelmessige måltider og usunn ernæring. Gjøre rede for konsekvenser ved bruk av tobakk, ulike typer rusmidler og bedøvende midler. Være bevisst på faren for ufrivillig å bli innblandet i kriminell virksomhet knyttet til transport, og kunne ta forholdsregler for å forhindre dette.

Varighet: minimum 1 time

Kjetting M1

Eleven skal kjenne til kravene om å sikre tilstrekkelig veggrep ved bruk av riktige dekk. I tillegg forklare bestemmelsene og kjenne til kravene for bruk av kjetting, egenskaper ulike kjettinger har, metoder for pålegging, utføre pålegging og kunne vurdere risiko knyttet til pålegging og kjøring med kjetting.

Aktuelt innhold

- at kjøretøyet ikke må brukes uten at det er sikret tilstrekkelig veggrep
- konsekvenser ved manglende veggrep
- dekktrykk i samsvar med kjøretøyets instruksjonsbok
- krav til mønsterdybde i forhold til årstid og dekktype
- piggdekkforbud ved kjøring i utlandet
- vurdering av når og hvordan kjetting skal brukes
- vurdere kjettingens kvalitet
- sikker, hurtig og effektiv pålegging av kjetting
- anordninger og metoder for å sikre veggrep
- fordeler og ulemper med to- og treakslet trekkbil/buss
- vektfordeling av last på aksler/kjøretøy

Varighet: minimum 2 timer

Organisasjoner i arbeidslivet og forsikringsordninger

Aktuelt innhold

- organisasjonenes betydning og rolle
- arbeidstakerorganisasjoner
- næringslivsorganisasjoner
- avtaler i arbeidslivet, herunder arbeidsforhold og godtgjørelser
- sentrale og lokale lønns- og arbeidstidsforhandlinger
- spesielle yrkesskadeforsikringer
- forsikringsordninger (typer forsikringer: skade, liv, spareforsikring, pensjon, fond etc.)

Varighet: minimum 2 timer

Emnevalg tilpasset yrkessjåførens behov M2 og M3

Det angitte timetall for de ulike moduler og tema er å betrakte som minimumstall. For å gjøre etterutdanningen så fleksibel som mulig slik at den blir tilpasset yrkessjåførens daglige arbeidsoppgaver og behov, er det innenfor yrkessjåførforskriftens timerammer for modulene i etterutdanningen gitt mulighet for å disponere svært mange timer fritt.

Varighet: 17 timer

Kjøre- og hviletid M2 og M3

Aktuelt innhold

- hvem regelverket gjelder for
- kjøre- og hviletidsbestemmelsene
- bestemmelser om arbeidstid for sjåfører og andre innenfor vegtransport
- planlegging av kjørerute, pauser og hvile
- medvirkningsplikt
- sjåførens plikter
- bileierens plikter
- korrekt bruk av digital og analog fartsskriver
- riktig utfylling av diagramskiver
- riktig bruk av sjåførkort
- oppbevaring av diagramskiver
- avlesning og rapportering av digitale skrivere

Varighet: minimum 2 timer

Sikring av passasjerer M4

Eleven skal kjenne til betydningen av passasjerenes plassering i bussen og deres sikkerhet i og utenfor bussen.

Aktuelt innhold

- passasjer seter, deres betjening og innstillingsmuligheter
- kontroll og bruk av sikkerhetsbeltene i bussen
- plassering og sikring av barnevogner, rullestoler og andre hjelpemidler
- bruk av ståplasser

- på og avstigning av leddbusser og dobbeltdekkere
- sjåførens lederrolle ved uhell i tunnel

Varighet: minimum 2 timer

Busspassasjerrettigheter M4

Eleven skal delta på 3 timer opplæring om busspassasjerers rettigheter, jf. forordning nr. 181/ 2011 (Busspassasjerrettighetsforordningen)

Eleven skal med sin kompetanse kunne tilrettelegge for trygg, sikker og komfortabel reise for mennesker med forskjellige typer nedsatt funksjonsevne, og tilby riktig tjeneste og gi riktige opplysninger ut fra rådende forhold.

Eleven/sjåføren skal:

- Kjenne opplæringskravet i Forordning (EU) nr. 181/2011 om busspassasjerrettigheter artikkel 16 1b
- Drøfte hvordan det skiller mellom de forskjellige evnene personer med redusert bevegelighet, orienteringsevne eller kommunikasjonsevne har
- Vurdere hva som er riktig oppførsel overfor personer med fysiske, sensoriske eller skjulte funksjonshemninger
- Drøfte hvilke hindringer mennesker med nedsatt funksjonsevne kan møte
- Vurdere de holdningsmessige og miljømessige hindringene mennesker med nedsatt funksjonsevne møter
- Vurdere de fysiske og organisasjonsmessige utfordringene mennesker med nedsatt funksjonsevne stilles overfor i forbindelse med transport
- Drøfte hvilke roller og behov en førerhund har, og være bevisst på hvilke utfordringer det er med hund og medpassasjerer
- Drøfte hvilke uventede hendelser som kan oppstå, og vurdere hvordan de best kan håndteres
- Drøfte betydningen av å besitte kunnskap om mellommenneskelige ferdigheter
- Vurdere hvilke metoder som kan benyttes for god kommunikasjon med
  - Personer med svekket taleevne
  - Personer med nedsatt hørsel
  - Personer med nedsatt syn
  - Personer med nedsatt læreevne
- Vurdere riktig behandling av rullestoler og annet hjelpeutstyr mennesker med nedsatt funksjonsevne benytter og sikring av dette
- Drøfte betydningen av at rullestoler/ annet hjelpeutstyr og bagasjen håndteres riktig, og ikke kommer på avveie under transport

Varighet: 3 timer

Lastsikring M4

Kurset er på 9 undervisningstimer, jf. trafikkopplæringsforskriften § 27-2. Kurset skal bl.a. omfatte reglene for sikring av last, konsekvenser av dårlig lastsikring og øving i lastsikring.

På kurset skal elevene få kjennskap til krav som stilles til sikring av last og til sikringsutstyret, de skal kunne beregne og velge riktig sikringsutstyr. De skal også utføre forsvarlig sikring av ulike typer last. Regelverket for lastsikring er relativt komplisert. En kan ikke forvente at elevene har de matematiske kunnskapene som kreves for å beregne f. eks lastens vekt i Newton, friksjonskoeffisient mv. Læreren har derfor en krevende oppgave når det skal undervises i emnet.

Det teoretiske grunnlaget må forenkles mye. Lærestoffet må konkretiseres og demonstreres. Begreper som friksjon, bevegelsesenergi og sentrifugalkraft, skal illustreres enkelt, ikke beregnes. Det er viktig at elevene forstår at last må sikres forsvarlig, og at de lærer å gjøre dette. Dersom elever overdimensjonerer sikringstiltakene, er det ikke noe poeng å ta av sikringsutstyret igjen, hvis sikringen for øvrig er gjort riktig.

Kurset skal legges opp med mye praksis. Alle elevene skal selv utføre forsvarlig sikring av ulike typer last. Det har liten betydning hvor langt læreren er kommet i sitt undervisningsopplegg, hvis elevene ikke er kommet like langt i sin læring. For at undervisningen skal bli effektiv, vil det være hensiktsmessig å la elevgrupper sirkulere fra stasjon til stasjon, hvor de utfører ulike oppgaver.

Varighet: 9 undervisningstimer, tilsvarer 7 timer i tilleggsutdanningen

Sikker atferd på vegen M5

Etter gjennomført modul 5 skal eleven ha videreutviklet sin yrkessjåførkompetanse og kunne bidra til sikrere trafikk gjennom optimal kjøremåte.

Eleven skal

1. kjenne til den risiko som er knyttet til bruk av store kjøretøy i transportoppdrag
2. vise trafiksikker atferd og optimal utnyttelse av tunge kjøretøy.
3. utvikle selvinnsikt, risikoforståelse og evne til å vurdere sin egen kjøre- og yrkesmessige kompetanse

Varighet: minimum 7 timer

Sikkerhetskurs på bane

Kurset tilsvarende kapittel 28 i trafikkopplæringsforskriften er felles for gods- og persontransport. Kurset er på 9 undervisningstimer, hvorav hver elev skal ha 6 timer praktisk øving på banen. Kurset skal gjennomføres på baneanlegg som er godkjent av Statens vegvesen. Det gis ikke unntak for gjennomføring av kurset.

Undervisningen skal legge til rette for at eleven når de målene som er fastsatt i forskriften, jf. § 28-2.

Sikkerhetskurs på bane skal gjennomføres før teoriprøve kan avlegges hos Statens vegvesen.

Varighet: 9 undervisningstimer, tilsvarer 7 timer i tilleggsutdanningen.

Forslag til tema og innhold tilpasset den enkelte yrkessjåfør

Det angitte timetall for de ulike moduler og tema er å betrakte som minimumstall. For å gjøre tilleggsutdanningen så fleksibel som mulig slik at den blir tilpasset yrkessjåførens daglige arbeidsoppgaver og behov, er det innenfor yrkessjåførforskriftens timerammer for modulene i tilleggsutdanningen gitt mulighet for å disponere svært mange timer fritt.

I oversikten nedenfor er det forslag til aktuelt innhold i undervisningen i de timene der temaet ikke er angitt som obligatorisk, jfr. yrkessjåførforskriften §§51,52 og 53. Oversikten er ikke uttømmende, men illustrerer hva undervisningen bør omfatte.

Innenfor forskriftens rammer velger læreren selv, med utgangspunkt i elevens behov og tilgjengelige ressurser, øvingsområde m.m., metoder og rekkefølge i behandlingen av lærestoffet med tanke på å legge best mulig til rette for elevens læring.

Disponeringen av timer og tilknyttede emner må framgå av undervisningsplanen for det enkelte kurs.

Godstransport

Felles for alle godssjåførere

Med bakgrunn av tidligere utdanning og yrkeserfaring skal alle sjåførene etter endt utdanning ha kunnskap om:

Tema:

- Trafikkreglene
- Kjøring i mørket og lysbruk ved lasting/lossing
- Regler for arbeidstid
- Kjøre – og hviletid
- Trafikksikkerhet
- Optimal og energieffektiv kjøring og informasjon om og bruk av ny teknologi
- Riktig kjøreatferd som gir lav risiko og god samhandling, oppmerksomhet for blindsoner, spesielt ved sving/høyre
- Ulykkesberedskap
- Tur og ruteplanlegging for aktuell transport, sosiale medier, bruk av GPS – stemmestyring, autonome kjøretøy
- Ergonomi og helse, forebygging av muskel- og leddskader
- Håndtering av tungt eller hyppig løft i forbindelse med de forskjellige transporttypene
- Bestemmelsene i arbeidsmiljøloven og bruk av personlig verneutstyr
- Oppdaterte kunnskaper om trafikkregler av særlig betydning for transportområdet
- Kundeservice og konflikthåndtering

Stykkogs- og distribusjon

Sjåførene skal kunne transportere ulike typer gods innenfor distribusjon av stykkogs

Tema:

- Sikkerhetskontroll og klargjøring av kjøretøy og utstyr, inkludert: utenlandsk lastebil, lastebilmontert gaffeltruck og løftelem
- Emballasjemerking, håndtering av relevante transportdokumenter, attester, sertifikater, forsendelser og håndtering av skadde varer
- Økonomisk ansvar, dokumentasjon og retningslinjer for normal og avvikende transport
- Tilhengertyper, inkludert modulvogntog og det veinettet de kan kjøre
- Håndtering, låse, blokkere, sikre v/klossing og avstivning av ulike typer gods, vedlikehold av lastsikringsutstyr i henhold til produsentens anvisninger eller andre gjeldende bestemmelser
- Lastsikring av stykkogs, tillatt akseltrykk og tillatt totalvekt

Kjøøl og frys transport

Sjåførene skal kunne håndtere og transportere ulike typer temperaturfølsomme varer som kjøøl/frys

Tema:

- Sikkerhetskontroll og klargjøring av kjøretøy og utstyr. Kjølecontainerens konstruksjon og kjøleaggregatens ytelse, merking og godkjenning av kjølemediet
- Økonomisk ansvar, dokumentasjon og retningslinjer for normal og avvikende transport
- Kontroll, ettersyn, service og vedlikehold av kjøleaggregatene og start og innstilling av disse
- Håndtering ved driftsstopp
- Godsets egenskaper, varetyper, hygiene, temperaturkontroll basert på egne prosedyrer og sjekklister, og kvitterings- og leveringsprosedyrer
- Lastsikring av temperaturfølsomme varer og overvåkning under lasting / lossing, tillatt akseltrykk og tillatt totalvekt

Renovasjon

Sjåførens skal kunne håndtere og transportere ulike typer avfall.

Tema:

- Renovasjonsbilenes oppbygging, konstruksjon og virkemåte, typer, sikkerhetskontroll og forebyggende vedlikehold av kjøretøy, containere, flak, krokløfter, komprimator og kontroll av mekanisk og hydraulisk utstyr
- Type avfall. Miljømessig korrekt avhending av avfall i henhold til deponeringssystemer, transportregler og garantier for innsamling
- Veiledning av kunder /og andre om sortering og behandling av husholdningsavfall, samt hvordan å redusere miljøpåvirkning.
- Innsamling og håndtering av olje- og kjemisk avfall og annet farlig avfall
- Kontrollere om en planlagt transport er lovlig, og det foreligger godkjente sikkerhets- bestemmelser for lossing ved forbrenningsanlegg, miljødepoter eller ved andre deponier
- Planlegging, innsamling, sortering, behandling og lasting
- Lastsikring av forskjellige typer avfall, tillatt akseltrykk og tillatt totalvekt

Spesialtransport

Sjåføren skal kunne administrere - og transportere ulike typer udelelige last som spesialtransport:

Tema:

- Spesialkjøretøyenes oppbygging, konstruksjon og virkemåte
- Drift og trafiksikkerhetsmessig kontroll av kjøretøyet, samt kontroll av mekanisk og hydraulisk utstyr
- Spesialtransporttillatelse. Kontrollerer om en planlagt transport er lovlig og forsvarlig
- Bestemmelser om merking av langt og bredt gods
- Samarbeid og kommunikasjon med følgebil
- Tur og ruteplanlegging av transport på fastlagt rute, herunder bruk av GPS og kommunikasjonsutstyr.
- Lastsikring av langt og bredt gods, og forskjellige lastsikringsmetoder
- Tillatte akseltrykk og tillatt totalvekt i henhold til veglister og dispensasjoner

Kran og kranbiler

Sjåføren skal kunne håndtere ulike typer kraner montert på lastebiler.

Tema:

- Kranbilenes oppbygging, konstruksjon og virkemåte, krantyper, sikkerhetskontroll og forebyggende vedlikehold av kraner og løfteutstyr.
- Gjennomgå og kranjournal og kran godkjenning.
- Valg og bruk av egnet og godkjent løfteutstyr mv. Håndtering av betjeningskontroller til manuell og fjernbetjente kraner
- Sikkerhetsbestemmelser for oppstilling, håndtering, sammenlegging og transport av lastebil montert kran
- Stabilitet, jordforhold, vurdering av løftekapasiteten til forskjellige underlags bæreevne, vind og værforhold. Spesielle forhold på byggeplasser samt forståelse av tegninger relatert til laste og losseoperasjoner
- Lastsikring, oppbevaring, polstring, kranstøtte og levering av ulike typer gods og utstyr, tillatt akseltrykk og tillatt totalvekt
- Sikkerhetsforholdsregler for av og påmontering av ekstraputstyr, for eksempel jib, grabb, kurv etc.

Tankbiltransport

Sjåføren skal kunne håndtere og transportere ulike typer varer i tankkjøretøy.

Tema:

- Tankbilenes oppbygging, konstruksjon og virkemåte typer tanker -og utstyr, inkludert biler med trykkluft, vakuumpumpe, fri drenering og lignende.

- Ulike typer varer i tanker, inkludert varer med farlige og / eller miljøskadelige egenskaper, mat, pulver, korn, fôr, slam, etc.
- Drift og sikkerhetskontroll av teknisk utstyr på tankkjøretøy, inkludert trykkluft, vakuumpumpe, åpen drenering, etc.
- Kontroll, ettersyn og håndtering av slanger, deksler, ventiler, etc.
- Sikkerhetsbestemmelser og bruk av oppslagsverk for informasjon
- Sikkerhetsbestemmelser for lasting og lossing, samt transport
- Tillatt akseltrykk og tillatt totalvekt. Kontrollerer om en planlagt transport er lovlig og forsvarlig
- Risiko f.eks. i forbindelse med overfylling, levering til feil mottakstank.
- Utstyr som finnes hos mottaker, både teknisk og sikkerhet

Dyretransport

Sjåføren skal kunne administrere - og transportere levende dyr i passende og - godkjente biler.

Tema:

- Dyretransportens oppbygging, konstruksjon og virkemåte, sikkerhetskontroll og forebyggende vedlikehold av kjøretøyet, og kontroll av mekanisk og hydraulisk utstyr slik som bak-løfter
- Vurdering av transportegnethet av levende dyr
- Atferd, roller og ansvarsdeling mellom sjåføren, avsenderen og transportøren
- Forebygging av infeksjonsrisiko MRSA
- Kjøre- og hvilebestemmelser for transport av levende dyr. Forholdsregler under transport hvis dyr er i fare for å lide unødvendig ulempe - hva sier lovgivningen?
- Lastsikring og sikker og korrekt lasting/flytting av dyr og unngå slag og spark
- Forebygging av skade på dyr ved sikker og korrekt bruk av løftbare dekk ved flere etasjer.

Bygg- og anleggstransport

Sjåføren skal kunne håndtere og transportere gods innenfor bygg og anlegg sektoren

Tema:

- Kjøretøyets oppbygging, konstruksjon og virkemåte og forebyggende vedlikehold av kjøretøyet
- Sikkerhetskontroll av kjøretøy og utstyr, inkludert lastebil, tilhenger tipp, container og annet relevant utstyr
- Kunnskap om forskjellige typer gode, kunne vurdere og bestemme godstyper
- Håndtering av dokumenter, analyser og sertifikater i forbindelse med oppdragsgiver
- Håndtering av bigbags, storsekker, pallegods og lignende.
- Sikkerhetsbestemmelser ved lasting og lossing av tipp bil med gravemaskin
- Lastsikring av byggevarer, inkludert stein, grus, jord, sand, asfalt, byggematerialer og lignende.
- Spesielle forhold på byggeplasser og i anleggsområder.
- Håndtering av ulike typer rullepresenninger.
- Vektberegning av våte og tørre varer.

Meieri og melketransport

Sjåføren skal kunne transportere ulike typer melk og meieriprodukter:

Tema:

- Kjøretøyets oppbygging, konstruksjon og virkemåte og forebyggende vedlikehold, og klargjøring av kjøretøy og utstyr
- Matsikkerhet og kontroll, begrensning av bakteriell vekst, rengjøring og hygiene i forbindelse med transport av melk og meieriprodukter
- Industriell kunnskap i meieriindustrien
- Lastsikring av melk og meieriprodukter, tillatt akseltrykk og tillatt totalvekt

Persontransport

Felles for alle bussjåførere

Med bakgrunn i tilleggsutdanningen skal alle bussjåførere ha kunnskap om:

Tema:

- Trafikkreglene
- Kjøring i mørket og lysbruk ved holdeplasser
- Regler for arbeidstid
- Kjøre- og hviletid
- Trafikksikkerhet
- Betalingsmetoder
- Optimal og energieffektiv kjøring og informasjon om og bruk av ny teknologi
- Ulykkesforebygging, blindsoner spesielt ved sving høyre
- Ulykkesberedskap og oppdatering av førstehjelp ved hjerteanfall

Rutebilsjåførere

På grunnlag av tidligere grunnopplæring, arbeidserfaring skal sjåføren utføre generelle forekommende sjåføroppgaver i forbindelse med rutebusstransport. Sjåføren skal oppdatere sin kunnskap om kjøring av buss i rute, og befordring av passasjerer med størst mulig komfort.

Tema:

- Kundeservice og konflikthåndtering
- Kommunikasjon, inkludert mikrofonoperasjon
- Fraktkundens kvalitetskrav
- Billett og regionale tariffsystemer
- Behagelig, sikker og trygg og kjøring
- Helse og ergonomi, inkludert forebygging av skader forårsaket av unødig belastning

Turbussjåførere

På grunnlag av tidligere grunnopplæring, arbeidserfaring skal sjåføren utføre sjåføroppgaver i forbindelse med turistikjøring både nasjonalt og internasjonalt. Sjåføren skal ha kunnskap om ulike typer turistikjøring, inkludert utfylling av relevante papirer i forhold til buss, passasjer og sjåfør, som gjelder i Norge og Europa.

Tema:

- Almennelig turbusskjøring
- Konflikthåndtering og kundeservice
- Sikkerhetsinstruksjoner, inkludert presentasjonsteknikker
- Internasjonal lovgivning som er relevant for turistbusser
- Rengjøring og vedlikehold

Bestillingstransporter, FlixBuss og ekspressbusser

Sjåføren skal kunne utføre ulike typer bestillingskjøring, herunder kunnskap om de forskjellige variantene, inkludert riktig kommunikasjon med ulike typer passasjerer, og kunne benytte flåtestyringsystem.

Tema:

- Bestilling
- Konflikt
- Kommunikasjon og kulturell forståelse
- Helse og ergonomi, inkludert forebygging av skader forårsaket av unødig belastning
- Rengjøring og vedlikehold
- Kvalitetskravene til transportselskapene
- Bruk av utstyr, f.eks. bilseter og seteputer

Vedlegg

Etablering av tilleggsutdanning

Hvem kan tilby tilleggsutdanning?

For å kunne tilby tilleggsutdanning må det foreligge en godkjenning fra myndighetene om at man er godkjent som lærested etter yrkessjåførforskriften kapittel 3. Yrkessjåførforskriften legger til rette for at læresteder som tilbyr grunnutdanning, kan tilby tilleggsutdanning. Alle læresteder skal ha en forretningsadresse der yrkessjåføren fysisk møter opp for å gjennomføre tilleggsutdanning og samtidig ha mulighet for å henvende seg til undervisningsansvarlig på lærestedet.

Hvordan bli godkjent lærested for tilleggsutdanning?

Godkjenningen som lærested oppnås på grunnlag av en søknad som blant annet inneholder

- Lærestedets navn, adresse (hvor undervisningen foregår) samt organisasjonsnummer
- Oversikt over hvilke deler av utdanningen lærestedet søker godkjenning for
- En plan for hvordan undervisningen skal gjennomføres på det aktuelle stedet (undervisningsplan)
- En redegjørelse for hvilke undervisningsmetoder man ønsker å benytte og hvordan undervisningen skal oppfylle kravene i forskriften

Det kan knyttes flere vilkår til godkjenningen. Godkjenningen kan avgrenses til å gjelde bestemte deler innen moduler eller gis midlertidig. Formålet med dette er å tilstrebe fleksibilitet, samt muliggjøre at søkere gis godkjenning for deler av den totale tilleggsutdanningen.

Hva kan det søkes godkjenning for

Det kan søkes om godkjenning som lærested for tilleggsutdanning for både gods- og persontransport hver for seg, eller som en kombinasjon (sammensatt utdanning) som dekker begge transportområdene.

Undervisningsplan

Undervisningsplanen er en plan som viser hvordan det enkelte lærested skal gjennomføre undervisningen med de ressurser som er til rådighet slik at den oppfyller forskriftens krav. Med ressurser menes blant annet undervisningspersonell, utstyr, områder, kjøretøy og eventuelt samarbeidsformer for gjennomføring av undervisningen. Lærestedet skal utforme sin tilleggsutdanning ved å hente lærestoff fra læreplan for grunnutdanning og tilpasse det til den aktuelle transportvirksomhet. Innholdet i den planlagte undervisningen skal framkomme gjennom en helhetlig undervisningsplan med tilhørende timeplan for lærestedets tilbud. Undervisnings- og timeplanen må være godkjent før undervisningen settes i gang. Når undervisningsplanen er godkjent blir lærestedet registrert i Statens vegvesen sitt elektroniske register som gir tilgang til elektronisk innmelding om hva yrkessjåføren har gjennomført. Innmeldingen er basert på de enkelte modulers innhold og rekkefølge som undervisnings- og timeplanen reflekterer.

Undervisningsplanen utgjør kommunikasjonsgrunnlaget både til deltakerne i form av måloppnåelse, utdanningstilbud og til myndighetene i deres godkjennings- og tilsynsarbeid. En undervisningsplan innen yrkessjåførutdanningen skal til enhver tid være oppdatert. Hvert halvår skal lærestedet melde endringer inn til Statens vegvesen.

Lærestedet skal bruke undervisningsplanen til å vurdere sin faglige utvikling og som grunnlag for kontinuerlig utvikling av undervisningen.

Undervisningsansvarlig

De som ønsker å tilby tilleggsutdanning skal kunne dokumentere at personellet som de ønsker å benytte i sin undervisning har inngående kunnskap om faget og den seneste utvikling av regler og utdanningskrav. Alle godkjente læresteder skal ha egen undervisningsansvarlig som godkjennes av myndighetene etter yrkessjåførforskriften kapittel 4.

Undervisningsansvarlig må ha god kjennskap til fagområdene det undervises i og bakgrunnen for de enkelte bestemmelsene i lovverket. Likeledes må undervisningsansvarlig kunne se det totale fagområdet i sammenheng med læreplanen og den godkjente undervisningsplanen som undervisningen skal gjennomføres i tråd med. En person kan bare være undervisningsansvarlig for ett lærested.

Utstyr og kjøretøy

Lærestedet må disponere relevant utstyr for å gjennomføre undervisningen i de deler av læreplanen som det er søkt om. Øvingskjøretøyene som benyttes i tilleggsutdanningen skal være tilsvarende den kjøretøytypen yrkessjåføren bruker som hovedkjøretøy i sitt daglige arbeid.

Geografisk tilholdssted

Det er adressen der opplæringen foregår som er det geografiske tilholdssted. Opplysninger om tilholdssted skal sikre at det foreligger samsvar mellom opplæringstilbudet som søkeren ønsker å tilby og de forutsetningene som ligger til grunn for en eventuell godkjenning. De praktiske forutsetningene i form av undervisningslokaler, lærekrefter, undervisningsmaterieell, utstyr og kjøretøyer må være til stede for at det tiltenkte opplæringstilbudet skal være tilfredsstillende.

Undervisningsplanen som kreves skal være tilpasset det aktuelle undervisningssted.

Søknad om godkjenning av lærested skal minst inneholde tidligere nevnte opplysninger. Yrkessjåførforskriften regulerer en yrkesmessig utdanning med bakgrunn i internasjonale krav. Dette medfører at de formelle kravene til undervisningsplaner er mer omfattende enn for tradisjonell føreropplæring.

Videre i dette dokumentet vil vi kommunisere hva myndighetene krever av opplysninger for å kunne gi godkjenning som lærested.

Hvor finnes informasjon?

Statens vegvesen har utarbeidet egne nettsider for yrkessjåførutdanningen. På nettsidene finnes informasjon om tilleggsutdanning, samt regelverk.

Læreplan og forskrift om grunnutdanning og etterutdanning for yrkessjåfører (yrkessjåførforskriften) kan lastes ned på <http://www.vegvesen.no/Forerkort/Yrkessjafor/Utdanning+og+krav>

Undervisningsplanlegging

Undervisningsplanen er som nevnt en plan som viser hvordan det enkelte lærested kan oppfylle forskriftens krav med de ressurser det har til rådighet.

Undervisningsplanen skal reflektere det reelle undervisningstilbudet lærestedet til enhver tid har, og må utformes slik at myndighetene får et godt grunnlag for å kunne ta stilling til om undervisningen vil bli gjennomført i tråd med forskriftens krav.

Det å utvikle en undervisningsplan er arbeidskrevende, og lærestedet må således være forberedt på å nedlegge stor innsats i dette arbeidet. Undervisningsplanen skal være styrende for undervisningen slik at den gjennomføres på en faglig og pedagogisk god måte.

Innholdet i undervisningsplanen

Undervisningsplanen skal inneholde en redegjørelse for hva det skal undervises i, hvordan (metodevalg/ arbeidsmåter), hvorfor (begrunnelse for innholds- og metodevalg) og hvordan en skal foreta vurdering av

måloppnåelse der dette er aktuelt. Timeplan med når og hvor undervisningen skal foregå, hvilke ressurser som er ønskelig, og hva man faktisk har tilgjengelig, må også framkomme i planen. Det må også synliggjøres de tilpassinger som vil bli gjort i forhold til målgruppene som undervisningen rettes mot og de læreforutsetningene disse har.

Den didaktiske relasjonsmodellen

Den didaktiske relasjonsmodellen er et verktøy som anbefales å bruke når en undervisningsplan skal lages, og oppstiller noen greie spørsmål som må besvares for å dekke det didaktiske innholdet. Den inneholder minst: Mål – innhold – arbeidsmåter/metoder – rammefaktorer – læreforutsetninger – vurdering.

Mål

Målet for læringen og målene som skal nås, er styrende for metoder/arbeidsmåter og for vurdering på ulike nivå. Hva skal læres?

Innhold

Mål og innhold er to sider av samme sak. Innholdet er det som skal læres. Hvilke deler av modulene skal læres? Hvilke tema skal bedriften velge? Hvilke kunnskaper har sjåførene hos bedriften behov for å oppdatere, utdype og repetere?

Arbeidsmåter/metoder

Arbeidsmåter er de pedagogiske metoder som blir brukt i læringssituasjoner. Metode brukes som en betegnelse for hvordan lærere tilrettelegger for elevenes læring. Dette omfatter både lærerens undervisning og elevenes arbeid. Det skal være en sammenheng mellom hva eleven skal kunne og arbeidsmåten som velges for at læring faktisk skjer.

- Undervisningsform og metoder/arbeidsmåter → å begrunne hvorfor
- Aktivitetene må tilpasses den enkelte yrkessjåfør

Rammefaktorer

Det er de forholdene som på ulik vis muliggjør undervisning og læring. En del rammefaktorer er gitt fra myndighetenes side. Som for eksempel krav til utstyr for sikring av last og timetall. Det finnes en rekke rammefaktorer som har betydning for etterutdanningen. Når skal undervisningen skje? Hvor skal dette foregå? Hvilke ressurser skal brukes (område, kjøretøy, utstyr, personell m.m.)? Muligheter og begrensninger.

Læreforutsetninger

Elever har ulike forventninger, kunnskaper, erfaringer, evner og hjemmebakgrunn. For å kunne tilpasse opplæringen til den enkelte, må læreren kjenne til elevene, deres interesser og evner.

- Elevens alder og modning, utviklingsnivå, sosiokulturelle bakgrunn, perspektiv, forståelse for tenkemåten deres: Hvordan/hvorfor?

Vurdering

Begrepet vurdering er knyttet til ordet verdi. Vurdering kontrollerer at elevene har lært det de skal lære, og oppnådd den kompetansen som var målet for opplæringen (hovedmålet). Vurdering skal også støtte elevens læring underveis mot det overordnede målet.

- Vurdering skal fremme utvikling, motivere og dokumentere kompetanse
- Hvilke metoder skal brukes for å vurdere og formidle om elevene har oppnådd målene?
- Vurdering av lærerens undervisning og lærestedets undervisningsplan er en del av en helhetlig vurdering

Statens vegvesen
Pb. 1010 Nordre Ål
2605 Lillehammer

Tlf: (+47) 22 07 30 00

firmapost@vegvesen.no

vegvesen.no

Tryggere, enklere og grønnere reisehverdag